

Çocukluk Sosyolojisinde Akıl ve Zekâ Oyunlarının Çocukların Meslek Seçimlerine Etkisi

The Effect Of Mind And Intelligence Games On Children's Professional Choices In Childhood Sociology

ÖZET

Çalışmanın amacı sosyoloji disiplininin bir alt dalı olan çocukluk sosyolojisi olgusu perspektifinde akıl ve zekâ oyunlarının çocuklarda meslek seçimine yönelik önemi ve etkisinin tespit edilmesidir. Bu amaçtan hareketle, öncelikli olarak çocukluk sosyolojisi, zekâ oyunları ve meslek seçiminin ne olduğu ele alınmıştır. Çocukluk sosyolojisi, zekâ oyunları ve meslek seçiminin önemli bir konu olduğu ve üzerinde durulması gereken bir alan olduğu tespit edilmiştir. Çocukluk sosyolojisi sosyolojinin yeni bir alanıdır. Toplumsal eksende çocuk-çocukluk ilişkisi içerisinde yer almaktadır. Aynı zamanda çocuklara dair olan konuları ele alır. Çocukluk, toplumun yapısal dönüşümüne bağlı farklı anlamlar kazanan sosyolojik bir olgudur. Toplumdan topluma değişiklik gösterebilmektedir. Zekâ ise zihinsel işlevleri uyumlu bir şekilde amaç doğrultusunda kullanarak ilişki kurmayı, analiz etme ve soyut düşünmeyi sağlayabilmektedir. Bu bağlamda meslek seçimi, bireyin hayatı boyunca onu her alanda etkilediğinden dolayı yapacağı en önemli seçimlerden biridir. Oyun oynamak her ne kadar boş vakitleri eğlenceli hale getirmek gibi düşünülse de aynı zamanda öğrenmeyi ve düşünmeyi destekleyen önemli bir etmendir. Çocukların oyun döneminde zaman geçirdiği akıl ve zekâ oyunlarının meslek seçimlerinde etkileyici önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Bu oyunlar, çocukları farklı açılardan etkilemekte ve geliştirmektedir. Çocukların meslek hayatında başarılı olmaları ve kendi yetenekleri doğrultusunda meslek seçimlerini gerçekleştirmeleri için gerekli bazı becerilerin kazanılmasına altyapı oluşturmaktadır. Bu sebeple çalışmanın sonunda çocukluk sosyolojisinde zekâ oyunlarının meslek seçimine etkisi irdelenerek incelenmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniği kullanılarak desenlenmiştir. Sonuç olarak akıl ve zekâ oyunlarının çocukların bilişsel becerilerini, problem çözme ve karar verme, yaratıcılık vb. alanda ilgilerini geliştirmeye yardımcı olduğu ve bu becerilerin meslek seçimi konusunda onlara yardımcı bir eğitmen olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk, Zekâ Oyunları, Meslek Seçimi, Sosyoloji

ABSTRACT

The aim of the study is to determine the importance and effect of mind and intelligence games on career choice in children from the perspective of childhood sociology, which is a sub-branch of the discipline of sociology. Based on this purpose, primarily the sociology of childhood, mind games and career choice are discussed. It has been determined that childhood sociology, mind games and career choice are important issues and should be emphasized. Sociology of childhood is a new field of sociology. It is located within the child-childhood relationship on the social axis. It also deals with issues related to children. Childhood is a sociological phenomenon that acquires different meanings depending on the structural transformation of society. It may vary from society to society. Intelligence, on the other hand, can enable establishing relationships, analyzing and abstract thinking by using mental functions harmoniously for the purpose. In this context, choosing a profession is one of the most important choices an individual will make, as it affects him in every aspect throughout his life. Although playing games is thought of as making free time fun, it is also an important factor that supports learning and thinking. It is thought that the mind and intelligence games that children spend time with during the game period are an important factor influencing their career choices. These games affect and develop children in different aspects. It provides the basis for children to acquire some of the necessary skills to be successful in their professional lives and to make career choices in line with their own abilities. For this reason, at the end of the study, the effect of intelligence games on career choice in childhood sociology was examined. The study was designed using the content analysis technique, one of the qualitative research methods. As a result, mind and intelligence games improve children's cognitive skills, problem solving and decision making, creativity, etc. It has been seen that it helps them develop their interests in the field and that these skills are a helpful trainer in choosing a profession.

Keywords: Childhood, Intelligence games, Career Choice, Sociology

GİRİŞ

Sosyoloji toplumu inceleyen bir disiplin olup çocukluk sosyolojisi ise bu disiplinin bir alt dalı olarak toplumda çocuklara dair konuları ele almasıyla karşımıza çıkmaktadır. Çocukluk yaşamın değişmez faktörlerinden biridir. Farklı toplumlarda, tarihin farklı dönemlerinde değişik anlamlar taşıyan toplumsal bir kavramdır. Toplumsal yaşamda insanların birbirine karşı bakış açılarının farklılık göstermesi gibi çocukluk etmeninin de kültürel bir yönünün olduğu dolayısıyla çocuğu tanımlayacak genel bir tanımın yapılamayacağı ifade edilmektedir (Öktem, 2012, s. 5). Çocukluk kavramı için daha çok Birleşmiş Milletler 'in 1989 yılında yapmış

Emel Özkan¹

How to Cite This Article
Özkan, E. (2024). "Çocukluk Sosyolojisinde Akıl ve Zekâ Oyunlarının Çocukların Meslek Seçimlerine Etkisi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 10(2): 146-153. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10900861>

Arrival: 08 November 2023
Published: 31 March 2024

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Zekâ Oyunları Eğitmeni, MEB, Bursa, Türkiye. ROR ID: <https://ror.org/00jga9g46>

olduğu ve 191 ülkenin kabul etmiş olduğu “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme” deki tanımdan bahsedilebilir. Bu bağlamda çocukluk kavramı için çocuğa uygulanabilecek kanuna göre 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır tanımı yer almaktadır (Çocuk Gelişimi, 2019). Bir diğer tanıma göre ise şu şekilde ifade etmek mümkündür. Çocukluk, uzun yıllar boyunca yetişkin olmamış, kendi kararlarını alamayan biyolojik bir geçiş dönemi olarak ifade edilmiştir (Sağlam & Aral, 2016, s. 46). Sosyoloji ise sosyal hayatın, değişimin ve davranışların nedenlerini ve sonuçlarının bilimsel bir yolla araştırılmasıdır. Sosyal hayatın tüm yönleriyle ilgilenmektedir. Sosyolojik olarak düşünmek bireyin hem kendi yaşam ve sorunlarını hem de çevresindeki insanları daha iyi anlamayı sağlar. Sosyoloji yaşamın görünen ve bilinen yanlarının başka bir gözle nasıl görülebileceği ve yorumlanabileceğini gösterir (Bahar, 2009, s. 3). Çocukların sosyolojide ihmal edilmişliği çocukluk sosyolojisi alanında ilgili olanlar tarafından kabul edilmiştir. Çocukluk döneminin önemsenmeyen özellikleri ve sosyal düzene daha iyi bir bakış açısı sağlamak adına aynı zamanda çocukların yanlışlarını düzeltmede bir temel bilgi olarak kullanması için çocukluk sosyolojisinin varlığına ihtiyaç vardır (Mayall, 2001). Çocukluk kendi yaşam alanında anlam kazanmış ve coğrafi, kültürel vb. öğelerden etkilenen bir özellikler bütünüdür ve çocukluk sosyolojisi bu temel sorun üzerine kurulmuştur. Çocukluk sosyolojisi çocukların toplumdaki konum ve rollerini inceleyen bir alandır. Çocukların sosyalleşme süreci, gelişmişliği ve sosyal ilişkileri ele almaktadır. Meslek seçimi çocukluk sosyolojisi kapsamında ele alınması gereken önemli bir konudur. Çocuklar büyüdükçe ve geliştikçe gelecekteki meslekleri konusunda daha belirgin düşünmeye başlamaktadırlar. Bu bağlamda bu süreç çocukların sosyal çevreleri, aile beklentisi ve kendi kişilik özellikleri gibi faktörlerden etkilenir. Çocukluk döneminde sıkça yer verilen oyunlar her ne kadar boş zamanları eğlenceli kılma olarak anlamlandırılrsa da zeka oyunlarının çocuklar üzerindeki etkisinin varlığı ortadadır. Zekâ oyunları, çocukların bilişsel becerilerini geliştirmeyi sağlamanın yanı sıra onların her alanda gelişim göstermesine destek olmaktadır. Bu doğrultuda çocukların problem çözme, yaratıcılık, eleştirel düşünme ve karar verme gibi becerilerinin daha açık bir şekilde ortaya çıkmasına yardımcı olur. Çocukluk sosyolojisi çocukların meslek seçimini etkileyen birçok faktörü ele alır. Bu faktörler arasında kişilik özelliği oldukça önemlidir. bu noktada akıl ve zeka oyunları devreye girmektedir. Bu durum zekâ oyunlarının meslek seçimindeki yerinin önemini arttırmıştır. Çalışmanın ana konusu geniş bir alana sahip olan çocukluk sosyolojisinde akıl ve zeka oyunlarının çocukların meslek seçimlerine olan etkisini ele almaktır. Çalışmada öncelikli olarak çocukluk sosyolojisi, zeka oyunları ve meslek seçimi ayrı ayrı ele alınmış olup çocukluk sosyolojisinde çocukların meslek seçimlerine akıl ve zeka oyunlarının etkisine değinilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Bu çalışmada tarihsel süreç içerisinde insanlığın var oluşuyla beraber toplumun her alanında kendine yer bulan çocuğun meslek seçiminde akıl ve zekâ oyunlarının etkisi çocukluk sosyolojisi içinde ortaya konmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak zekâ oyunlarının meslek seçimini etkileyen önemli bir faktör olduğu ve çocuğun çoğu becerisinin ortaya çıkması ve gelişmesini sağlamada bir etki ortaya koyduğu tespit edilmiştir.

Çocukluk Sosyolojisi

Sosyoloji toplumu inceleyen bir alan olmakla beraber çocukluk sosyolojisi ise toplumdaki çocuklara dair konuları ele alır. Çocukluk kavramı yaşam zincirinin doğal ve değişmez etmenlerinden biri olarak algılanmaktadır. Farklı toplumlarda, tarihin farklı dönemlerinde değişik anlamlar taşıyan toplumsal bir kavramdır. Toplumsal yaşamda insanların birbirine karşı bakış açılarının farklılık göstermesi gibi çocukluk etmeninin de kültürel bir yönünün olduğu dolayısıyla çocuğu tanımlayacak genel bir tanımın yapılamayacağı ifade edilmektedir (Öktem, 2012, s. 5). Çocuk, “bedensel, ruhsal ve sosyal yönleriyle ergenliğe ve olgunluğa ulaşmamış birey” şeklinde ifade edilmektedir. Çocukluk kavramı için daha çok Birleşmiş Milletler’in 1989 yılında yapmış olduğu ve 191 ülkenin kabul etmiş olduğu “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme” deki tanımdan bahsedilebilir. Bu bağlamda çocukluk kavramı için çocuğa uygulanabilecek kanuna göre 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır tanımı yer almaktadır (Çocuk Gelişimi, 2019). Bir diğer tanıma göre ise şu şekilde ifade etmek mümkündür. Çocukluk, uzun yıllar boyunca yetişkin olmamış, kendi kararlarını alamayan biyolojik bir geçiş dönemi olarak ifade edilmiştir (Sağlam & Aral, 2016, s. 46). Geçmişten günümüze çocukluk kavramı toplumdan topluma ve kültür farklılıklarıyla birlikte değişmektedir. Sosyoloji ise sosyal hayatın, değişimin ve davranışların nedenlerini ve sonuçlarının bilimsel bir yolla araştırılmasıdır. Sosyal hayatın tüm yönleriyle ilgilenmektedir. Sosyolojik olarak düşünmek bireyin hem kendi yaşam ve sorunlarını hem de çevresindeki insanları daha iyi anlamayı sağlar. Sosyoloji yaşamın görünen ve bilinen yanlarının başka bir gözle nasıl görülebileceği ve yorumlanabileceğini gösterir (Bahar, 2009, s. 3). En genel ifadeyle sosyoloji toplumun ve toplumsal gerçekliğin bir bilim olarak incelenmesini ifade eder. Dolayısıyla bir bilim dalı olarak sosyolojinin temel konusunu toplum oluşturur.

Genel olarak bakıldığında çocukluk anlayışı bir toplumun tarihsel ve kültürel süreci içinde gelişir. Çocukluk anlayışı, toplumsal kural ve değerlere göre tespit edilen, bölgeye, yaşanan toplumsal ortama, dinsel veya kişisel düşünceye, farklı toplumsal yapı ve tarihe göre değişebilen toplumsal yapı ve kültürel yapı içerisinde

inşa edilebilen bir yapıya sahiptir. Örneğin bir toplumda çocuğa verilen değer az iken diğer bir toplumda çocuğa verilen değer daha fazladır. Çocukluk sürecinde çocuklar yetişkinlerle olan etkileşimleri ve gündelik yaşamlarındaki farklılıklarıyla çocukluğu birbirinden farklı olarak deneyimleyebilmektedirler. Ekonomik, toplumsal, teknolojik vb. gibi etmenler çocukların toplumsal yaşamını belirlemekte ve değişikliğe uğratmaktadır. Bu durum çocukların gündelik yaşamını farklı deneyimlemesine yol açmaktadır (Erdoğan & Vakıf, 2020, s. 465). Dolayısıyla bu gibi etmenlerin farklılık göstermesiyle beraber çocuğun toplumsal yönleri, statüsü, ekonomik durumu vb. gibi faktörleri de değişebilmektedir. Söz konusu değişmelere tanıklık eden ve bu değişimlerin yönünü ve içeriğini derin bir şekilde ele alan sosyoloji bilimi çocukların değişen koşullara bağlı olarak yaşamlarını nasıl deneyimlemiş olduklarını, bu şartlardan nasıl etkilendiklerini ve toplum içindeki yerlerini ele alarak çocukluğa ilişkin bilimsel anlayışa katkı sağlamaktadır. Çocukluk toplumun yapısal ve kültürel bir ürünüdür. Çocukluk sosyolojisi sosyoloji bilimi içerisinde geç ortaya çıkmış alt bir disiplindir ve alt disiplin olarak ortaya çıkmasından itibaren çocuklar aile sosyolojisi başlığı adı altında ele alınmıştır (Mayall, 2013, s. 62).

Çocukların sosyolojide ihmal edilmişliği çocukluk sosyolojisi alanında ilgili olanlar tarafından kabul edilmiştir. Çocukluk döneminin önemsenmeyen özellikleri ve sosyal düzene daha iyi bir bakış açısı sağlamak adına aynı zamanda çocukların yanlışlarını düzeltmede bir temel bilgi olarak kullanması için çocukluk sosyolojisinin varlığına ihtiyaç vardır (Mayall, 2001). Çocukluk kendi yaşam alanında anlam kazanmış ve coğrafi, kültürel vb. öğelerden etkilenen bir özellikler bütünüdür ve çocukluk sosyolojisi bu temel sorun üzerine kurulmuştur. Çocukluk sosyolojisi sosyoloji biliminin yeni bir alanıdır. Çocukluk sosyolojisinin çalışma alanı daha çok toplumsal eksende çocuk-çocukluk ilişkisi içerisinde yer almaktadır. Toplumda çocuklara dair olan konuları ele alır.

19.yüzyıla hâkim epistemoloji ve ontoloji yaklaşımlarla beraber dönemin iki önemli tarihi olayı olan Fransız Devrimi ve Sanayi Devrimi'nin etkisiyle sosyoloji disiplini modern toplumu açıklamayı kendine görev edinmiştir. Çocukların ve çocuklara dair konuların toplumda ikinci planda tutulması çocukluk sosyolojisinin tarih olarak geç oluşmasına yol açmıştır. Bu bağlamda çocukluk sosyolojisinin gelişmesi ve kurumsallaşması 1980 öncesi geleneksel (klasik) çocukluk sosyolojisi ve 1980 sonrası yeni (çağdaş) çocukluk sosyolojisi olarak ikiye ayrılabilir (Erdoğan & Vakıf, 2020, s. 466).

20.yy'da çocukluk sosyolojisi, ilk olarak çocukluk tarihinde daha sonraları ise sosyolojinin bir alt dalı olarak öne çıktığı söylenebilir. Geleneksel dönemde çocukluk sosyolojisi çalışmalarında psikolojik açıklamalar varlığını hissettirmiştir. 19. Yüzyılın sonlarına doğru psikoloji bilimiyle sosyoloji bilimi arasında bir etkileşimden bahsetmek mümkündür. İlk başlarda çocuk ve çocukluk ele alınmış olup daha sonraları aile temel alındığını söylemek mümkündür (Onur, 2019, s. 323). Bu bağlamda ilk dönemde çocukluk sosyolojisi daha çok aile ve çevresinde bağlı kalmış olup bu alanda sınırlılığını sürdürmüştür. Bu dönemde daha çok kontrol edilebilen, aileye bağlı, sosyal çevreye uyumlu vb. konular ele alınmıştır. Yeni çocukluk sosyolojisinin gelişme göstermesiyle beraber çocuğun toplumdaki yeri daha belirgin hale gelmiştir. Böylece çocukluğa yönelik düşünce biçimi yeniden oluşmaya başlamıştır. Psikolojik açıklamalar zamanla önemini yitirmeye başlamıştır (Erdoğan & Vakıf, 2020, s. 466).

1980 sonrasında itibaren çocukluk sosyolojisi farklı bir seyir izlemiştir. Yeni çocukluk sosyolojisinin temelleri İngiltere'de 1990'lı yıllarda Alan Prout ve Alison James'in çocuklara yönelik olan yeni bir çocukluk anlayışını öne sürmeleriyle başlamıştır. Çocukluğun İnşası ve Yeniden İnşası adlı eserleriyle birlikte çocuğun yetişkin bir birey gibi toplumsal aktör olarak ele alınması gerektiğini savunmuşlardır. Bu bağlamda yeni çocukluk sosyolojisi anlayışı farklı toplumlarda çocuk olmanın anlamını sorgulamış çocukların toplumsal kalıplarını irdelemiş ve diğer bireylerle ilişkisini anlamayı kendine odak noktası etmiştir. Yeni çocukluk sosyolojisi yaklaşımında çocuklar kendini anlamlandırabilen, etkileyebilen toplumsal ve sosyal aktörlerdir. Genel olarak yeni çocukluk sosyolojisi çocukların sosyolojik açıdan incelenmesi konusunda öne sürdüğü toplumsal yapı, çocuk, aktör ve toplumsal cinsiyet gibi değişkenlerle beraber hareket etmekte çocukluk sosyolojisini bu değişkenler etrafında oluşturmaktadır (Erdoğan & Vakıf, 2020, s. 474).

Zekâ Oyunları ve Meslek Seçimi

Zekâ kavramı Arapça DKY kökünden gelen daka kavramından Türkçeye geçmiştir. "Parıltı, zihin parıltısı" anlamlara gelmekle birlikte "ateşin harlanması" gibi bir anlamda da kullanılmaktadır. Zekâ kavramı üzerinde durulan en tartışmalı konulardan biri olmakla birlikte net bir tanımı bulunmamaktadır (Etimoloji, 2013, s. 3). Zekâ, insanın düşünebilme, olaylar ve durumlar karşısında yargılayabilme aynı zamanda yapılan eylemleri belirli bir amaç doğrultusunda toplayıp sonuç çıkarabilme yeteneğidir (Sınav, 2023, s. 1). Başka bir deyişle zekâ, olaylara ve gerçeklere dayanan bilgileri özümsemek ve hatırlamak; mantıksal düşünme ve problem çözme yeteneği; soyutlama, genelleme ve simgeleştirme; anlama, hatırlama, esneklik ve önceden öğrenilenleri

yeni durumlara veya yeni durumlarla yüzleşmeye uyarlama ve bütünleştirme yeteneği gibi çeşitli ifadelerle tanımlanabilir (Kırkpınar, 2018, s. 10). İnsanların hayatında önemli bir yeri olan zekâ kavramı birçok farklı şekilde tanımlanabilmektedir. Zekâ insanların doğuştan veya sonradan kazandığı yeteneklerin birleşimidir. Seviye olarak bakıldığında her insanda farklı seviyede olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Genel olarak veya bireysel olarak ele alınabilmektedir. Genel olarak bakıldığında bireyin düşünme ve anlama yeteneğini ölçerken, bireysel olarak bakıldığında ise bireyin belirli bir alanda üstünlüğünü gösteren zekâ seviyesini ölçtüğünü ifade eder. Bu bağlamda, sayısal zekâ, müzik zekâsı, sözel zekâ, sosyal zekâ, görsel zekâ, bedensel zeka, doğal ve içsel zeka bu duruma örnek olarak verilebilir. Zeka kavramı çok yönlü bir kavram olup farklı özellikleri içinde barındırır. Zekâ kavramı üzerinde tarihsel süreç içerisinde çeşitli uzmanlar tarafından çeşitli tanımlar yapılmıştır. Binet' e göre zekâ, iyi düşünme ve kendini aşma yeteneğinin birleşimidir. Davis ise zekâyı, elde edilen bilgilerle problemleri çözme yeteneği olarak tanımlar. Terman' a göre zekâ, soyut düşünmedir. Weshler ise zekayı, insanın amaca göre davranarak mantıklı düşünüp çevresiyle etkileşim kurabilme yeteneğinin birleşimi olarak ifade etmektedir. Genel olarak bakıldığı zaman zeka kavramı üzerinde net bir tanım olmadığı ancak genel olarak tanımların aynı noktada bir araya geldiği söylenebilir. Bu bağlamda zekâ, düşünme, öğrenme, anlama, çözme, iletişim kurma ve karar verme gibi çeşitli yeteneklerin ve özelliklerin bir araya gelerek oluşturduğu çok yönlü bir kavramdır (edebiyatfakültesi, 2013, s. 1).

Meslek, Türkçe sözlük anlamına bakıldığında bireyin hayatını devam ettirmek ve geçimini, ihtiyaçlarını sağlamak için yaptığı sürekli iş olarak tanımlanabilmektedir (TDK, 1932, s. 15). Kavram köken itibarıyla Arapça Slk kökeninden gelmekte olup dilimize Arapçadan geçmiş ve “yol, rota, bir yolu izleme, yol alma anlamlarına gelmektedir (Nişanyansözlük, 2015, s. 17). Başka bir ifadeyle bakıldığında meslek, sürekli olarak bağımsız bir şekilde yapılan bireysel ve toplumsal ihtiyaçların sağlanmasına olanak veren bilgi, yetenek, beceri vb. etmenler doğrultusunda öğrenilmiş olan karşılığında maddi gelir elde edilen bir hizmet olarak ifade edilebilir (Aytekin, 2005, s. 22). Bu bağlamda bakıldığı zaman bireylerin yaşamları boyunca hayatlarını devam ettirebilmek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri mesleki açıdan da bir seçim yapmasını gerektirir. Doğru bir mesleğin seçilmesi kapsamında bir takım özelliklerin varlığından bahsetmek mümkündür. Bu açıdan bakıldığı zaman bireyin doğru bir mesleği seçmesi konusunda kendini iyi bir şekilde analiz ederek tanımının gerekliliği, meslek seçiminde güçlü ve öne çıkan yanlarının keşfedilmesi, hedeflerin belirlenmesi, yeteneklerin farkına varılması, bazı durumlarda vazgeçmeyi bilmek gibi etmenlerin doğru mesleği seçmede yardımcı olduğu oldukça önemli bir durumdur. Her mesleğin kendine göre farklı özellikleri vardır. Kimi meslekler yukarıda ifade edildiği gibi sözel zeka, bazıları sayısal zeka, bazıları ise el becerisi yatkınlığı gibi farklı zekalar gerektirmektedir (Hasgül, 2023, s. 1). Bir toplumda özgür bir bireyin önemli gelişim evrelerinden biri de meslek seçimidir. Toplumsal alanda yaşam boyunca hepimiz bir meslek sahibi olma, bir işle meşgul olma ve etkin bir insan olabilme ihtiyacı içindeyiz. İnsan ile yaşamı arasındaki en kuvvetli bağ işidir. Mesleğin sadece para kazanma aracı gibi algılanması doğru değildir. Bir meslek edinmenin altında her ne kadar para kazanarak fizyolojik ihtiyaçları karşılama olsa da bunun yanı sıra sosyal ve psikolojik ihtiyaçların varlığı da söz konusudur. İnsan kişiliği çok karmaşık sosyal ve duygusal bir özellikte olup bu özellikler insanların davranışlarında ve meslek seçiminde etkili olduğu anlaşılmıştır (Eryetiş, 2016, s. 10).

Meslek seçimi, bireyin çeşitli meslekler arasından tercih etmiş olduğu birinde karar vermesi ve buna hazırlanma süreci olarak tanımlanabilmektedir (Kuzgun, 2022, s. 5). Meslek seçimi, kişilerin kendilerine uygun meslekleri çeşitli yönleriyle değerlendirerek kendi ihtiyaçları doğrultusunda olumsuz veya olumlu olarak karar vererek birine yönelmesini ifade eder. İdeal bir meslek seçimi, kişinin mutlu, başarılı ve faydalı bir hayat sürdürmesine, toplumdaki insan gücü kaynağının en iyi bir şekilde kullanılmasını olanak kılmaktadır. Aynı zamanda genel hatlarıyla insan yaşamında psikolojik bir gelişme sonucu olarak da söylenebilir. Küçük yaşlardan ergenlik çağında ve daha sonrasına şeklinde gelişme göstererek şekil alır ve somutlaşır (Aytekin, 2005, s. 68-70). Her insan yaşamı boyunca geleceğe yönelik planlar yaparlar ve meslek konusunda hangi mesleğin daha uygun olabileceğini düşünmektedir. Bazı insanların yaşam koşulları istediği mesleği seçebilmesine olanak sağlarken bazı insanlar için ise durum tam tersini ifade eder. Herkesin bu kadar şanslı olduğu söylenemez. İnsan yaşamında pek çok alanda olduğu gibi meslek seçiminde de tesadüfün rolü büyüktür. Bazı insanlar şartların getirmiş olduğu durum neticesinde bilinçli karar vermeyerek kendilerini aniden bir meslek içinde bulabilir. Karar verme fırsatı bulamamasından rastlantı onun meslek seçimini etkilemektedir. Meslek seçiminde etkili olan bir diğer faktör ise çevre faktörüdür. Çevre, bireyin meslek seçiminde etkin rol oynamaktadır. Kişinin yaşadığı bölge, bölgedeki yaygın iş veya mesleğin bulunması gibi durumlar yapılacak olan meslek seçimini etkileyebilmektedir. Bireysel koşullar yani yetenek gibi bireysel özellikler ve ilgi, istek de meslek seçimine doğrudan etki yapmaktadır. Aynı zamanda aile faktörünün de meslek seçiminde etkisi olduğu söylenebilir. Ailedeki ekonomik olanaklar ve kültürel düzey gibi etmenler meslek seçimini olumlu veya olumsuz etkilediği bir gerçektir (Razon, 1983, s. 25-27). Meslek seçimi, bireyin hayatı boyunca onu her alanda etkilediğinden dolayı hayatı boyunca yapacağı en önemli seçimlerden biridir.

Bireyin seçeceği meslek, yaşam tarzı, gelir, yaşayacağı çevre, etkileşim içinde olacağı insanları belirlemesi açısından son derece önem arz etmektedir. Meslek kişinin sosyal yaşamda ve toplumda kimlik kazanma konusunda da etkili olduğundan son derece önemlidir. Psikolojik açıdan bakıldığında meslek seçimi kişiliğin gelişmesine fayda sağlamaktadır (Gökdeniz & Merdan, 2016, s. 112-113). Genel itibariyle bu faktörlerin meslek seçimini etkilediği ve toplumsal ve bireysel alanda önemli bir tercih olan meslek seçiminin seçiminde bazı kriterlere dikkat edilmesinin gerekliliği ve uygun olanın seçilmesinin öneminin farkındalığı her zaman dikkate alınması gerekir.

Çocukluk Sosyolojisinde Zekâ Oyunlarının Meslek Seçimlerine Etkisi

Çocukluk, toplumun yapısal olarak dönüşümüne bağlı olup zamanla farklı anlamlar kazanan sosyolojik bir olgudur. Bu bağlamda olguların, toplumdan topluma ve zamanla anlamsal ve biçimsel olarak değişiklik gösterdiğini söylemek yanlış olmayacaktır (Güngör, 2021, s. 303). Zekâ, zihinsel işlevleri uyumlu bir şekilde amaç doğrultusunda kullanabilme, nesnelere arasındaki ilişkiyi kavrama, analiz etme ve soyut düşünebilme. Bireyin varoluşundan beri sahiptir ve kuşaktan kuşağa taşıdığı bir özelliğidir. Aynı zamanda aklın öğrenme, öğrendiğini kullanabilme, adaptasyon ve çözüm yolları bulabilme yeteneği olarak da ifade edilebilir. Oyun oynamak her ne kadar boş vakitleri eğlenceli hale getirmek gibi düşünülse de aynı zamanda öğrenmeyi destekleyen önemli bir faktördür. Birçok oyunun varlığı yeteneklerin gelişmesine de yardım eder. Çocuk için oyunun gerekliliği neredeyse doğduğu andan itibaren başlamıştır. Değişik oyunlar çocuğun farklı alanlarda gelişmesini de sağlamaktadır. Bir diğer olumlu yanı ise kendisini ve yaşadığı dünyayı tanımaya imkân sağlamasıdır. Bu açıdan bakıldığında zekâ oyunları tam bu faydaya uygundur. Zekâ oyunları zekâyı geliştiren etmenlerden birisidir. Çocuklarda akıl yürütme yeteneğinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bir farklı deyişle akıl yürütmenin ve öğrenmenin en kalıcı yöntemlerinden birisidir. Zekâ oyunlarının bu yetenekleri geliştirmesiyle beraber çocukların daha donanımlı hale gelmesini sağlayarak hem sosyal hem de bireysel hayatta önlerine çıkan birçok problemlerde çözüm üretmeleri konusunda destek sağlamaktadır (Çiftçi, 2019, s. 1). Akıl ve zeka oyunları çocukların en doğal öğrenme ortamıdır. Akıl ve zekâ oyunları çocukluk sosyolojisinin ana teması olan çocukların stratejik, geliştirme, planlama, mantık yürütme, görsel düşünebilme, dikkatli olma, planlama, karar verme vb. birçok alanda uygulama alanı sağlamaktadır. Kendinin farkına varabilme, hızlı ve doğru karar alabilme, problemler karşısında çözüm üretebilme sağlayan zeka ve akıl oyunları sayesinde zekanın tüm alanlarında kullanılabilir (Yünkül, 2021, s. 4).

Oyunlar çocukların fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimleri üzerinde olumlu bir etkiye bulunmaktadır. Akıl ve zekâ oyunları da bu alanda çocukları birçok yönden etkileyerek desteklemektedir. Akıl ve zekâ oyunlarının erken yaşlarda oynanmasıyla bilişsel gelişim alanında da önemli gelişimler sağlanmaktadır. Birçok becerinin gelişimine olanak sağlamaktadır (Marangoz & Demirtaş, 2017, s. 614). Akıl ve zeka oyunları çocukların bilişsel, duyuşsal vb. alanları gibi birçok alanın gelişimine yardımcı olan nesnelere. Aynı zamanda birden fazla kişi tarafından oynandığında iş birliği, takım çalışması yapabilme, empati kurma gibi sosyal becerileri de geliştirmektedir (Ayar, 2022, s. 33). Tüm bu olumlu katkılar çocukların kendilerine olan güvenlerini daha da pekiştirmesine böylece kendini tanıyan kapasitesinin farkında olan birey haline gelmesine olanak sağlayacağı şüphesiz gerçektir. Aynı zamanda çocuklar akıl ve zekâ oyunları ile karakter yapılarının ve eksik yanlarını görebilme fırsatı bulmaktadır. Eksikliklerinin farkına varabilen çocuklar kendilerindeki açığı kapatabilme ve alternatifleri bulabilme imkânına erişebilmektedir. Bir başka önemli özelliği ise zeka oyunlarının çocukların araştırmacı ruhunu ortaya çıkarmasıdır. Akıl ve zeka oyunları çocukların sürekli sorgulama ve merak etme eğilimi sağlamaktadır. Bu durum daha başarılı olmalarına da olanak sağlamaktadır (Dizayn, 2020, s. 1). Bu bağlamda zeka alanları meslek seçimlerini etkilediğini söylemek mümkündür. Doğru meslek seçimlerinin bireylerin kendisini tanımasıyla ortaya çıktığı söz konusudur. TÜBİTAK tarafından yayınlanmış “Temel ve Uygulamalı Bilimlerde Meslekler Rehberi” adlı kitapta bireylerin mesleki davranışlarının gelişmesinde genelde beş dönemden bahsedilmektedir. Bu dönemlerin ilki ise büyüme ya da benzetme dönemi olarak ifade edilen 14 yaşına kadar olan çocukların mesleklere yönelik hayali oyunlar oynadığı ve sevdikleri ve beğendikleri büyüklerinin, roman ve film karakterlerinin mesleklerini seçmeye doğru eğilim gösterdiği dönem olarak ifade edilir (Ülkü, 2019, s. 200). Meslek seçimi bir davranıştır. Bireyin kendi özelliğine uygun meslekleri beklentileri doğrultusunda değerlendirebilmesi ve yönelmeye karar verebilme sürecidir. Araştırma, hayal kurabilme ve belirlenme gibi basamakların var olduğu bir süreçtir. Kişinin bir mesleğe yönelmesini etkileyen çeşitli faktörlerin varlığı söz konusudur. Bu bağlamda bu süreci etkileyen en önemli faktörlerden biri de zekâdır. Çocukluk döneminde oynanan zekâ ve akıl oyunlarının meslek seçimine etkisi doğrudan büyüktür. Çocuklarda akıl ve zekâ oyunlarının varlığı ve buna yönelmeleri yukarıda da bahsedildiği gibi onları her alanda gelişim sağlamasına neden olmaktadır. Çocukların bilişsel, görsel, yaratıcı düşünme, problem çözme vb. becerilerinin gelişmesinde önemli bir rol oynayan akıl ve zekâ oyunları bu konuda önemli bir etkinlik olmaktadır. Tüm bu becerilerinin gelişmişliği başarılı olabilecekleri meslekleri seçme konusunda önemli bir rol almaktadır. Çocukların farklı zekâlarının gelişmesi söz konusudur.

Örneğin sayısal zeka oyunları, çocukların sayısal becerilerini ölçebilme, sözel zeka oyunları dil becerilerini ölçebilmelerine olanak sağlarken sosyal zeka oyunları ise empati alanında yeteneklerin ortaya çıkmasına yardımcı olmakta ve yeteneklerin gelişmesini sağlayabilmektedir (Güneş, 2021, s. 23). Farklı açılardan çocukların zekasının gelişmesi ve ilgi alanlarının ortaya çıkartılması onların uygun meslek seçimi sürecine olumlu bir zemin yaratmaktadır. Aynı zamanda sayısal zekâsı yüksek olan çocukların matematik, mühendislik, ekonomi, bilim gibi sayısal becerilerin önemli olduğu alana yönelmesi daha uygun olabilir. Sözel zekâ olarak kendisini tanıyan çocukların, öğretmen, yazarlık, hukuk vb. dil becerilerin yoğun olduğu meslekleri seçmesi daha doğru olabilmektedir. Sosyal zekâyâ bakıldığında sosyal becerilerin önemli olduğu alanlara eğilim daha doğru olduğunu söylemek şüphesiz gerçektir. Çocukların akıl ve zekâ oyunlarını oynaması onları teşvik etmekle beraber meslek seçimlerinin gelişmişliği konusunda da bir kılavuz niteliğindedir (Şemin, 2017, s. 1). Meslek seçiminde göz önünde bulundurulması gereken en önemli kriterlerden biri yeteneklerdir. Aynı zamanda başarıyı önemli derecede etkiler. Zekâ oyunları öğrenme ve kavrama kapasitesinin belirleyiciliği konusunda ıskık tutar. Zekâ ve akıl oyunları ile beraber çocuğun öğrenme kapasitesinin artması ve ilgi alanının genişlemesi onun doğru mesleği tanınmasına ilk adımdır. Dolayısıyla çocuklarda zeka ve akıl oyunları meslek seçimini ve meslekteki başarıyı doğrudan etkiler. Genel olarak bakıldığında meslek seçimi, hayat biçimi olarak ifade edilebilir. Çocukluk sosyolojisi çocuklarla ilgili olanı ele alır. Çocukluk döneminde çocukların akıl ve zeka oyunlarına yönelmesi onların birçok alanda gelişim yaşamasına olumlu katkılar sağlar. Ayrıca bu yönelimin varlığı onların kendilerini daha iyi tanımalarını da beraberinde getirmektedir. Çocukların birçok açıdan bu konuda gelişim göstermesi hangi mesleği seçecekleri konusunda daha belirgin bir fikir elde etmelerinde önemli bir rol oynar. Bu bağlamda çocukluk döneminde akıl ve zeka oyunlarının oynanması çocukların meslek seçimi konusunda onları doğrudan etkilemekte ve onları doğru seçimlere yönelttiği gerçeği şüphesiz bir gerçektir.

SONUÇ

Toplumdaki çocuklara dair konuları ele alan çocukluk sosyolojisi her geçen süreçte önemini hızla arttırmaktadır. Toplumda çocukların ihmal edilmesi onları her açıdan olumsuz etkileyecektir. Çocukluk sosyolojisi genel olarak yeni bir disiplin olarak gelişim gösterirken daha fazla ilgi ve tartışmalara ihtiyaç duymaktadır. Çocuklara gerekli önemin verilmesi ve onların doğru yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda çocukların gelişimi önemlidir. Zekâ, zihinsel fonksiyonların belli bir amaca yönelik kullanılması ve akıl yürütmedir. Çocuklarda zekâ gelişiminin sağlanması gerekir. Akıl ve zekâ oyunları ise insanların problemler karşısında stratejiler geliştirmesi, hızlı ve doğru karar alabilmesi vb. birçok alanda gelişime katkı sunan bir araçtır. Gündelik hayatta akıl ve zeka oyunları oynamak çocukların hayata karşı durumlarını ciddi şekilde etkileyebileceği açıktır. Akıl ve zeka oyunları çocuklara farklı beceri ve disiplin kazandırarak kendilerini geliştirme fırsatını da onlara sunmaktadır. Zekâlarını ölçme ve geliştirme, pratik yapma, bilgiyi kullanma, dikkatli olma, araştırma yapabilme gibi gelişimlerini etkileyen bir çok etmen oyunla ve eğlenerek öğrenme gibi davranışları kazandırmaktadır. Aynı zamanda gelecekte meslek seçimi de önemli bir durumdur. Meslek seçimi yaşama biçimidir. Bir bireyin toplum içerisinde hayatını kazanacağı çalışma alanını belirlemesi hayatındaki en önemli kararlardan biridir. Doğru bir meslek seçimini etkileyen faktörlerden birisi de zekâdır. Sonuç olarak bireyin doğru bir meslek seçmesinin arkasındaki etmenlerden birinin de çocukluk döneminde zekâ oyunlarına yönelmiş olmaları ve çocukluk döneminden zeka oyunları ile gelişimlerini sağlamalarının yattığı apaçık ortadadır.

KAYNAKÇA

Çocuk Gelişimi. (2019, 10). 09 13, 2023 tarihinde avys.omu.edu.tr web sitesi: <https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/merdemli/133741/1.%20%20C3%87OCUK%20KAVRAMI%20VE%20TAR%20C4%B0HSEL%20S%20C3%9CRE%20C3%87%20SON.pptx> adresinden alındı

Ayar, A. (2022, Haziran). Akıl ve Zeka Oyunlarının İlkokul 4.Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünme, Üst Bilişsel Farkındalık, Dikkat ve Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İzmir, Türkiye: Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı.

Aytekin, A. (2005, 08). Meslek Seçimini Etkileyen Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Faktörler Isparta Örneği. *Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Tezi*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bahar, H. İ. (2009). *Sosyoloji*. Ankara: Usak Yayınları.

Çiftçi, Ö. (2019, 05 20). *çocuk gelişimi ve zeka oyunları*. 10 06, 2023 tarihinde www.iienstitu.com web sitesi: <https://www.iienstitu.com/blog/cocuk-gelisimi-ve-zeka-oyunlari> adresinden alındı

- Dizayn, E. (2020, 08 04). *Çocuklar İçin Akıl ve Zeka Oyunlarının Önemi*. 11 16, 2023 tarihinde [egitimdizayn.com](https://www.egitimdizayn.com) web sitesi: <https://www.egitimdizayn.com/blog/icerik/cocuklar-icin-akil-ve-zeka-oyunlari> adresinden alındı
- edebiyatfakültesi. (2013, 05 01). *Zeka nedir*. 10 17, 2023 tarihinde www.edebiyatfakultesi.com web sitesi: <https://www.edebiyatfakultesi.com/zeka> adresinden alındı
- Erdoğan, T., & Vakıf, B. (2020). Çocukluk Sosyolojisinin Tarihsel Gelişimi ve Kuramsal Temelleri. *Dergipark*, 461-486.
- Erdoğan, T., & Vakıf, B. (2020). Çocukluk Sosyolojisinin Tarihsel Gelişimi ve Kuramsal Temelleri. *Pamukkale Üniversitesi*, 461-486.
- Erdoğan, T., & Vakıf, B. (2020). Çocukluk Sosyolojisinin Tarihsel Gelişimi ve Kuramsal Temelleri. *Pamukkale Üniversitesi*, 461-486.
- Erdoğan, T., & Vakıf, B. (2020). Çocukluk Sosyolojisinin Tarihsel Gelişimi ve Kuramsal Temelleri. *Pamukkale Üniversitesi*, 461-486.
- Eryetiş, M. V. (2016, 10 01). Meslek Seçimi ve Mesleki Rehberlik. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 0(44), 1-17.
- Etimoloji. (2013, 09). *Zeka-Kelime*. 10 17, 2023 tarihinde www.etimolojiturkce.com web sitesi : <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/zek%C3%A2> adresinden alındı
- Gökdeniz, İ., & Merdan, E. (2016). Meslek Seçimi ile İş Tatmini İlişkisi :Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 111-121.
- Güneş, D. (2021). Sınıf Öğretmenlerinin Akıl ve Zeka Oyunlarının İlkokulda Kullanımına Yönelik Değerlendirmeleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Balıkesir, Türkiye: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı.
- Güngörer, F. (2021). Değişen Toplumsal Özellikler ve Çocukluk Algısının Oyunlara Yansımaları. *Sosyoloji Dergisi*, 301-324.
- Hasgül, G. (2023, 01 28). *meslek seçimi nasıl yapılır*. 10 28, 2023 tarihinde www.istanbulbogazicienstitu.com web sitesi: <https://istanbulbogazicienstitu.com/meslek-secimi-nasil-yapilir> adresinden alındı
- Kırkpınar, İ. (2018). *Genç Psikiyatristin El Kitabı Psikiyatrik Muayene ve Semiyoloji*. İstanbul: Psikonet Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2022). *Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Marangoz, D., & Demirtaş, Z. (2017). Mekanik Zeka Oyunlarının 2. Sınıf Öğrencilerinin Zihinsel Beceri Düzeylerine Etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(53), 613-621.
- Mayall, B. (2001). The Sociology Of Childhood İn Relation To Children’s Rights. *The International Journal* , 80-110.
- Mayall, B. (2001). The Sociology Of Childhood İn Relation To Children’s Rights. *The International Journal*, 80-110.
- Mayall, B. (2001). The Sociology Of Childhood İn Relation To Children’s Rights. *The International Journal of Children’s Rights*, 80-110.
- Mayall, B. (2001). The Sociology Of Childhood İn Relation To Children’s Rights. *The International Journal*, 8(3), 80-110.
- Mayall, B. (2013). *A History of the sociology of childhood*. London: IOE Press.
- Nişanyansözlük. (2015, 05 14). *kelime/meslek*. 10 28, 2023 tarihinde www.nisanyansozluk.com web sitesi: <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/meslek> adresinden alındı
- Onur, B. (2019). *Değişen Çağ Değişen Çocuk*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Öktem, D. (2012). *Türkiye’deki Çocuk Adalet Sisteminin Yönetim ve Yaş Ayrımcılığına İlişkin Paradigmanın İncelenmesi : Türkiye’de Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi*. Ankara: Uluslararası Çocuk Merkezi Yayınları.
- Razon, N. (1983). Meslek Seçimi ve Mesleğe Yönelme. *Eğitim ve Bilim*, 23-31.

Sağlam, M., & Aral, N. (2016). Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk ve Çocukluk Kavramı. *Çocuk ve Medeniyet Vakfı*, 43-56.

Sınav. (2023, 09 27). *Zeka Nedir*. 10 17, 2023 tarihinde www.sınav.com.tr web sitesi: <https://sinav.com.tr/genel/Haber/zeka-nedir-/22646> adresinden alındı

Şemin. (2017, 06 23). *Zeka Alanlarına Göre Meslek Seçimi*. 10 16, 2023 tarihinde www.ieu.edu.tr web sitesi: <https://www.ieu.edu.tr/tr/news/type/read/id/4902> adresinden alındı

TDK. (1932). *meslek nedir*. 10 28, 2023 tarihinde www.sozluk.gov.tr web sitesi: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı

Ülkü, S. (2019, 09 11). Meslek Seçimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 197-208.

Yünkül, E. (2021, Nisan 05). Akıl ve Zeka Oyunlarının İlkokul Öğrencileri Üzerindeki Etkisinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 5(3), 22.